

“TARİH-İ OSMANİNİN BİR DEVRE-İ MÜHİMMESİ KOSOVA ZAFERİ ANKARA HEZİMETİ” TEK BİR ZAFER VE TEK BİR YENİLGİYİ Mİ ANLATIR?*

Nesime CEYHAN AKÇA**

ÖZET

Fatma Aliye Hanım, Türk romanının ilk kadın isimlerinden biridir. Onun felsefe, hukuk, tarih metinleri yanında kadın hakları üzerine dikkatleri ve faaliyetleri döneminde büyük ilgi görmüştür. II. Abdülhamid dönemi paşalarından Ahmet Cevdet Paşa'nın evinde edindiği bilgi ve tecrübe, onu dönemi kadınlarından birkaç adım öne taşımıştır. Otuzlu yaşlarında Ahmet Midhat Efendi ile irtibata geçmesi ve uzun seneler onun adeta talebeliğini yapması ayrıca önemlidir.

Tarih yazıcılığının henüz bilimsel metotlara dayanmadığı ve erkek egemen bir hüviyet taşıdığı bir dönemde Fatma Aliye Hanım tarafından kaleme alınan “Tarih-i Osmaninin Bir Devre-i Mühimmesi Kosova Zaferi Ankara Hezimetı” (1915) adlı eser, sadece tarihi bir vakanın tasvirinden ibaret değildir. Osmanlı devletinin önemli bir küçülme yaşadığı, sıcak harbin yoğun bir şekilde devam ettiği bu yıllarda tarihçi Ahmet Cevdet Paşa'nın iyi eğitim görmüş romancı kızı, bir dönem tenkidine de girişmiştir. Eserde Osmanlı'ya yükseliş dönemlerini yaşatan sultanların olumlu vasıfları ile fetret devrine sebep olan sultanın hataları göz önüne serilmiş, ayrıca -zımnen- kendi yaşadığı devrin arızalarına işaret edilmiştir. Eser, kadın kalemiyle tarihe düşülen bir not olmak yanında romancı bir kalemin tespit, tenkit ve hassasiyetlerini taşıması bakımından önemlidir.

Osmanlı Devleti'nin mühim bir varoluş evresini oluşturan fetret devrine yol açan Ankara Savaşı ile öncesindeki kuruluş evresini adeta teşrih masasına yatıran Fatma Aliye, bu dönemi boşuna seçmiş değildir. Devlet, yeni bir varoluş mücadelesi içindedir ve bu sorumlu kadın, pek iyi bildiği tarih aracılığı ile yükseliş ve çözülüşü tarih sayfalarından okuyucuya göstermek istemiştir. Yıldırım Bayezid'in her yanlışı, eserin yazıldığı gün için bir ibret vakasına dönüştürülür. Ve onun öncesindeki sultanların her olumlu tavrı, bundan sonra toparlanmanın bir anahtarı gibi okunabilir.

Anahtar Kelimeler: Fatma Aliye, Ahmet Mithat Efendi, tarih yazıcılığı, edebiyat, Ankara Savaşı.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: nesimeceyhan@hotmail.com

**DOES “TARİH-İ OSMANININ BİR DEVRE-I MUHİMMESESİ
KOSOVA ZAFERİ ANKARA HEZİMETİ” NARRATE ONE
VICTORY AND ONE DEFEAT?**

STRUCTURED ABSTRACT

Fatma Aliye Hanım is one of the first female authors of Turkish novel. Her attention and activities on women's rights beside her philosophical, legal and historical texts have attracted great attention in her time. The acquired knowledge and experience at the home of Ahmet Cevdet Pasha, a pasha in the period of Abdul Hamid II, moved her forward several steps ahead from the women of her time. It is also significant that she has contacted to Ahmet Midhat Efendi in her thirties and became almost his student for many years.

The work called “Tarih-i Osmaninin Bir Devre-i Mühimmesi Kosova Zaferi Ankara Hezimetı” (1915) written by Fatma Aliye Hanım, in a male dominated era in which historiography was not based on scientific methods yet, is not just a portrait of a historical event. In the years that the Ottomans became smaller and the hot war continued intensely, the well-educated novelist daughter of historian Ahmet Cevdet Pasha began to criticize a period. In the work, the positive characteristics of the sultans who lived in the period of the rise and the faults of the sultans who caused the interregnum period were unrolled. Moreover- tacitly- she pointed the faults of the period that she lived. The work is important as it is not only a noting to the history by a female author but also a determination, criticism and precisions of a novelist.

Fatma Aliye, who has almost dissected the Ankara War, which caused the interregnum period that caused a significant existence phase of the Ottomans and previous establishment phase has deliberately selected this period. The state is in a new struggle for existence and this responsible woman wanted to prove the expansion and dissolution to the reader from the pages of history by means of history that she was good at. Every mistake of Bayezid I was converted to an exemplary lesson for the day the work was written, and every positive attitude of the sultans in the throne before him can be read as a key for gathering strength hereafter.

The mistakes that Fatma Aliye mentioned in her work that caused the decline of the Ottomans can be listed as follows:

- Deterioration of alliance between brothers in the dynastic and the realization of the first murder of brother. (The murder of Shahzade Yakup Celebi by his brother Bayezid I)

-Giving the property of the state as a present to the others voluntarily by the Sultans. (While Murat I did not give even a piece of land as a dowry of his daughter Nefise Sultan, Bayezid I gave a castle and land to the Serbian King Isfehan after his marriage with Princess Melica.)

-The beginning of the despotism of Ottoman sultans, and giving the death sentence of a person, regardless of the order of law.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015*

-Waste of Ottoman sultans by wearing silk clothes with golden buttons. (Humans as well as animals dress up with precious stones and clothes in Bayezid’s palace.)

-Detachment of the Ottoman sultans from the wheels of government and the citizens by getting used to drinking and nightlife.

-Getting ahead of nafs love in front of patriotism of Ottoman sultans.

- Avoiding consultation with wise people of Ottoman sultans and their surrender to a few flatterers.

- Being indifference of Ottoman sultans to the requests of his soldiers and people.

All these matters appear as deficiencies encountered in Bayezid but not in the three sultans of the establishment through the work. Almost no trouble comes in vain. All victories and defeats depend on the similar causes, for that reason the history should be written carefully and read well.

Key Words: Fatma Aliye, Ahmet Mithat Efendi, historiography, literature, Ankara Battle.

Türk edebiyatında ilk kadın romancı olarak anılan Fatma Aliye, felsefeye dair, İslâm kadınına dair, hukuka ve tarihe dair yazdıkları ile yeterince gündeme gelmemiştir. Oysa karşımızda otuzlu yaşlarından sonra yazmasına izin verilmiş, doymaz bir iştiha ile okuyup birçok konuda kalem oynatmış bir kadın vardır. Sultan Abdülhamid devrinin parlak kadın sîmalarından biri iken II. Meşrûtiyet’le birlikte yavaş yavaş kendisine ve yazdıklarına gösterilen ilgi azalmış, Cumhuriyet seneleri ise biraz siyasî biraz ailevî sebeplerle yazarın kendini iyice kenara çekmesine yol açmıştır. Fatma Aliye, Ahmet Cevdet Paşa’nın kızı olmasının olumlu ve olumsuz yanlarını hayatında tüm teferruatıyla yaşamıştır.

Doymaz bir öğrenme tutkusu ve yazma isteği taşıdığı ilk gençliğinde, devrin gözde paşalarından birinin kızı olması, Fatma Aliye’nin büyük şansı sayılabilir. Cevdet Paşa, kızının zekâ ve kabiliyetini fark ettikten sonra onun eğitimiyle özel olarak alâkadar olacaktır. Evlendikten sonra aynı hassasiyeti eşinden göremeyen Fatma Aliye, on yıl kadar okuma ve yazmasına engel oluşu yüzünden büyük sıkıntı çeker. Bu durum, onun Osmanlı kadınının içinde bulunduğu vaziyeti kavramasına etki eden en mühim hadisedir.¹ Fatma Aliye, romanları, gazete yazıları ve diğer eserlerinde her fırsatta kadının hayat içerisindeki yerini sorgulayacaktır.²

¹ Fatma Aliye Hanım’ın hayatı için bkz. Emel Aşa, *Fatma Aliye Hanım*, İst. Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi, İst.1993./ Ahmet Midhat Efendi, *Fatma Aliye Bir Osmanlı Kadın Yazarının Doğuşu*, (Çev.Bedia Ermat), İst.1994, Sel Yay./ Mübeccel Kızıltan, *Fatma Aliye Hanım Yaşamı, Sanatı, Yapıtları ve Nisvân-ı İslâm*, İst.1993,Mutlu Yay.

² Son senelerde Fatma Aliye’nin eserlerine ve faaliyetlerine akseden Osmanlı kadınının hakları üzerine dikkatleri farklı cepheleriyle incelenmektedir. Firdevs Cambaz, *Fatma Aliye Hanım’ın Romanlarında Kadın Sorunu*, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Master Tezi, Ank.2005./ Hilâl Demir, “Fatma Aliye Hanım’ın Çerçevesinden Kadın Haklarının Sınırları”, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/9 Summer 2013,s.1059-1068./ Şahika Karaca, “Fatma Aliye Hanım’ın Türk Kadın Haklarının Düşünsel Temellerine Katkıları”, *Karadeniz Araştırmaları*, Güz 2011, Sayı:31, s.93-110./ Şahika Karaca, “Fatma Aliye ve Emine Semiye’nin Kadının Toplumsal Kimliğinin Kazandırılmasında Öncü Fikirleri”, *The Journal of Academic Social Science Studies JASSS*, Volume 6, Issue2, February 2013, , p.1481-1499.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Temel eğitimini ve birikimini edindikten sonra dimağının ince işçiliği bizzat babası Ahmed Cevdet Paşa tarafından ele alınan bu zeki kadın, çocukluğundan beri okuduğu Ahmet Midhat Efendi'ye otuzlu yaşlarında kalemini adeta teslim etmiştir:

“Ahmet Cevdet Paşa, kızının ilme olan yeteneğini fark ettikten sonra eğitimiyle bizzat ilgilenir. Cevdet Paşa kızıyla edebiyat, felsefe, tarih, din, hukuk gibi konularda sohbet eder. Bir yandan da Ahmet Midhat Efendi Fatma Aliye Hanım'ın elinden tutar ve onu edebiyat dünyasına tanıtarak Fatma Aliye'nin kültürel babası rolünü yüklenir.” (Aliye Hanım, 2012, s.25).

Midhat Efendi'nin hâmîliği, bir zaman sonra Fatma Aliye'nin metinlerini planlamak, kontrol etmek ve matbaaya, gazete ve dergilere göndermeye kadar varır. Midhat Efendi'nin zaman zaman sertleşen uyarıcı üslûbunu; ama çoğu zaman metinleri beğenen ve Fatma Aliye'yi iltifata boğan üslûbunu bu iki kalem erbabının mektuplaşmalarından okuyoruz. Fatma Aliye'nin yazdıklarıyla şöhret bulduğu bu yıllarda halk arasında ve matbuatta “Midhat'ın kadın kıyafetine girmişti” (Midhat Efendi, 2011, s.321), “Kadınların Ahmed Midhat'ı” (Midhat Efendi, 2011, s.323) gibi yorumlara muhatap olduğunu da yine bu mektuplardan öğreniyoruz.

Kadın, Tarih Yazınca...

Fatma Aliye'nin tarih hakkında yazdığı tek metin, bu yazımızda da ele alınacak olan, *Tarih-i Osmaninin Bir Devre-i Mühimmesi Kosova Zaferi Ankara Hezimetini* değildir. Fatma Aliye'nin 1915 yılını bulan bu kalem denemesinden önce yazılmış tarihle ilgili başka değerlendirmeleri de mevcuttur. Yazar, *Üdi* (1897-1898) adlı romanında bazı bölümlerde bir müzik tarihçisini andıran tavrı (enstrüman ve makamların tarihi ile ilgili kısımlar) (Aliye Hanım, 2012, s.39, 40, 42, 43, 44) ile dikkatimizi çeker. *Nisvân-ı İslâm* (1892), *İstîlâ-yı İslâm* (1900) ve *Terâcîm-i Ahvâl-i Felâsife* (1899-1900) adlı eserlerinde zaman zaman Avrupa tarihi hakkındaki derin bilgisi, zaman zaman da İslâm tarihi hakkındaki yetkin bilgi ve yorumlarıyla karşımıza çıkar. Bir toplum bilimci hassasiyetiyle hareket eden Fatma Aliye, bu eserlerinde Müslüman kimliğine rağmen objektif değerlendirmelerde bulunabilmiştir. Daha müstakil bir tarih yazma çalışması sayabileceğimiz *Cevdet Paşa ve Zamanı* (1916) adlı eseri ise büyük ölçüde şahit olduğu, değilse babasından işittiği yakın tarihin biraz daha hislerine teslim olmuş bir değerlendirmesi niteliğinde görülebilir; çünkü kitapta söz konusu edilen temel kişiler Mustafa Reşit Paşa ve Ahmet Cevdet Paşa, Fatma Aliye'nin çok sevdiği iki kişidir. Ahmet Midhat Efendi ile Fatma Aliye'nin mektuplaşmalarından³ anladığımıza göre *Cevdet Paşa ve Zamanı* ile *Tarih-i Osmaninin Bir Devre-i Mühimmesi Kosova Zaferi Ankara Hezimetini* dışında adı geçen diğer eserler, Ahmed Midhat Efendi'nin kontrolünden hatta şekil ve içerik yönlendirmesinden geçmiştir.⁴

Ahmet Midhat Efendi, kadınların şiir ve felsefe ile meşguliyetlerinden hoşlanmaz (Midhat Efendi, 2011, s.333) Fatma Aliye'nin felsefeye dair bir kitap yazmayı planladığından söz etmesi üzerine Ahmet Midhat telaşa kapılır ve planlanan eser hakkında malumat ister. Fatma Aliye'nin felsefe tarihi ile ilgilendiğini öğrenince rahatlar; çünkü pür felsefe ile ilgili kalem oynatmak için henüz onu ve toplumu yeterli görmez. Felsefe tarihi yazımını ise destekleyerek Fatma Aliye'nin planına ilâve tekliflerde bulunur (Midhat Efendi, 2011, s.137-155) Midhat Efendi, Fatma Aliye'nin bilhassa tarih hususunda evde babası Ahmet Cevdet Paşa'dan yeterince beslendiğinin farkındadır. Yine mektuplaşmalarından anladığımız kadarıyla Fatma Aliye'nin aile kitaplığının yekûnu ve dışarıdan edinebildiği kaynak niteliğindeki kitaplar oldukça fazladır.

³ Bkz. Ahmed Midhat Efendi, *Fazıl ve Feylesof Kızım Fatma Aliye'ye Mektuplar*, (Haz. F.Samime İnceoğlu, Zeynep Süslü Berktaş), İst.2011, Klasik Yay.

⁴ Bu iki eserde direkt müdahalesi olmasa da Ahmet Midhat Efendinin tarih yazıcılığı konusundaki tecrübesi, yazdıklarıyla ortadadır ve Fatma Aliye'ye en azından okuma yönüyle tesir ettiği düşünülebilir. Bkz. Muharrem Dayanç, “Ahmet Midhat Efendi ve Üss-i İnkılap Üzerine”, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/1 Winter 2012, p.837-847.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Niçin Kosova Zaferi, Ankara Hezimetini?

Türlü mevzularda kalem oynatmış bir kadın yazar, o gün için koca Osmanlı tarihinde niçin bu döneme eğilmiş ve yazacağı tek müstakil tarih kitabını Murad Hüdâvendigâr’ın zaferi ile oğlu Yıldırım Bayezid’in yenilgisine odaklamıştır? Bu sorunun cevabını eserin yazıldığı senelerde Osmanlı Devleti’nin içinde bulunduğu buhrana bağlamak yanlış olmasa gerek. Babası Ahmet Cevdet Paşa münasebetiyle devletin içinde bulunduğu siyasî, ekonomik ve kültürel çıkmazları yakinen gözlemlene ve yorumlama fırsatı bulan Fatma Aliye, *Tarih-i Osmaninin Bir Devre-i Mühimmesi Kosova Zaferi Ankara Hezimetini* adlı eserinde Osmanlı Devletinin kuruluşundaki parlak sîmalar ve günlerden, fetret devri karanlığına gelişin panoramasını sunar ve eserinde hangi hâller ve zaafaların bir devleti sona götürebileceğinin ipuçlarını göstermeye çalışır. Eserin yazıldığı 1914-1915 yılları Osmanlı Devletinde sıcak parçalanmanın büyük bir ivme kazandığı yıllardır. Afrika’dan çıkmak zorunda kalan Osmanlı, gözü gibi sevip koruduğu yüzyıllarca süsleyip nakışladığı Balkanlardan da süratle ayrılmış, kendisini Birinci Dünya Savaşı’nın içinde bulmuştur. Kosova zaferinde kendisinden kat be kat üstün ordulara galip gelen ordu, bilhassa Balkanlarda birçok yerden savaşmadan ayrılmıştır. Ve en fenası, harbin insana bakan yüzü tahammül edilemez hâldedir. İstanbul’u dolduran harp muhacirînine ve art arda açılan yeni cephelere kayıtsız kalabilmek mümkün değildir.

Tarih, Yıldırım Bayezid’i Timur’la yaşadığı münakaşa ile hatırlar. Bu münakaşanın bedeli olarak Osmanlı Devleti, on bir yıl süren karanlık duraklama yıllarını yaşamış; bu ağır bedelin müsebbibi ise Niğbolu zaferi gibi büyük bir başarıya ve daha nicelerine imza atmasına rağmen büyük ölçüde Yıldırım Bayezid kabul edilmiştir. Kişisel hırs ve büyüklük iddiası, Anadolu’nun yıllar süren istikrarsızlığına yol açmıştır. Fatma Aliye, acaba bir türlü anlamadığı İttihat Terakkî kadrosunda da benzer zaafalar görüyor muydu? Sultan Abdülhamid’in iltifatına mazhar olmuş bu genç muharrir, modern hayatı benimsemesine, Türk kadınlarının eğitime, iş sahibi olmasına, kendini ifade edebilmesine kapı aralamaya çalışsa da gelenekçi bir yapıya sahipti ve tek başına Batı taklidi ile bir yere varılamayacağını düşünüyordu. Bu gelenekçi düşünce yapısı ve eski devrin gözde kadın yazarı oluşu, onu yeni iktidardan koparmaya yetecekti. Fatma Aliye, bu yeni iktidar kadroları zamanında parçalanmaya başlayan devleti, acaba tarihini yazdığı fetret günleriyle benzeştirmiş midir?

Tarih Yazmanın Usûlü Üzerine...

Fatma Aliye, tarih yazımında dil ve usul hususunda babası Ahmet Cevdet Paşa’dan ve İbni Haldun’dan oldukça etkilenmiştir. Bunu *Tarih-i Osmaninin Bir Devre-i Mühimmesi Kosova Zaferi Ankara Hezimetini* ile *Cevdet Paşa ve Zamanı* adlı eserlerinin mukaddimelerinden anlıyoruz. Bilhassa *Cevdet Paşa ve Zamanı* adlı eserinde babasının tarih ilmi noktasında kendisi üzerindeki emeklerine vurgu yapan Fatma Aliye, babasının elbette bildiği her şeyi tek başına kaleme alamayacağını, bu hususta ona karşı olan vazifesini hakkıyla yerine getirmeye çalışacağını ifade eder:

“Berhayat bulunduğum müddetçe üstadımın ilm-i tarihe bir hizmet emeliyle bu âcizeye vermiş olduğu emekleri berheva etmemek ve onun gösterdiği, islah eylediği tarik-i mesaide, menafî ve marif-i umumiyemiz yolunda imkân dairesinde çalışmak hakkındaki emel ve maksadım pek kavi ise de bunda muvaffakiyet ihsan eyleyecek olan Cenab-ı Hak’tır.” (Aliye, 1332, s.6).

Tarih-i Osmaninin Bir Devre-i Mühimmesi Kosova Zaferi Ankara Hezimetini adlı eserinde ise “bu hülasayı onun gösterdiği yolda yazmaya çalışıyorum” (Aliye, 2012, s.33) diyerek babası Ahmet Cevdet Paşa’yı eserinin temelini yerleştirir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Lisan bilenlerin artmasıyla batılı tarihçileri okuyanların ve tarihin nasıl yazılması lazım geldiğini bilenlerin sayısının arttığını söyleyen yazar, tarih kaleme alacak Osmanlı muharrirlerinin tarihin kanun-ı hakikatine ve lisan-ı fasih ve serbestisine göre yazılması mecburiyetine artık vakıf olduklarını belirtir (Aliye, 1332, s.5).

“Âlem-i tecceddüt ve terakkide ilm-i tarihin aldığı mevki malum olduğundan bu zaman-ı meşrûtiyetimizde bizde dahî tarihin o lisân-ı sebestî ile yazılması emr-i tabîî hâlini almıştı. Şu yakınlarda Seydi Bey’in Tarih-i Osmani’si ile Ahmet Refik Bey’in Tarih-i Osmani’ye ait risaleleri memleketimizde hazine-i tarihin miiftahı namına kesb-i liyakat edecek surette bir lisân-ı tarih ile yazılmış, kendileriyle emsali bu hususta ilk hatveyi atan zavât olmuştur.” (Aliye, 2012, s.33)

Tarihini öğrenmek bir millet için en lüzumlu şeylerden biri iken, tarz-ı tahrirleri ve mânâdan ziyade süse odaklanan dilleri ile yazılan tarihi vakalar, okuyucusundan kopmuştur. Fatma Aliye’nin niyeti tarihte önemli bir dönüm noktası sayılan Ankara Savaşı hadisesini Osmanlı Devletinin kuruluş ve yükselişi ile kıyaslayarak okuyucunun bu elim neticeden ders çıkarmasını sağlamaktır. Metin başından sonuna bir iç kıyas taşıırken, üst anlam metnin yazıldığı yıllarda devletin içinde bulunduğu durumu da düşündürecek niteliktedir.

Fatma Aliye’nin tarih yazımında üzerinde durduğu bir başka husus ise yazılan meselelerin vesikalara dayandırılması ve tarihçinin tarafsızlığı hususudur. Sözlerini İbni Haldun’ın mukaddimesine dayandıran yazar, onun yazdığı tarihin birçok dillere çevrilerek makbul kabul edilmesini çeşitli vesikalara yaslanmasına bağlar:

“Eşhar ve esahh rivayattan gayrisi makbul olamadığı gibi vesaike müstenit olamayan bir eser de âlem-i tarihte bir mevki bulamıyor. (...) İlm-i tarih ilerledi, müverrihlik güçleşti. Bugün bir eserin tarih diye yazılması, onun tarih addolunmasına kifayet etmiyor. (...) Eserinin âlem-i tarihte kabulünü ve orada payidar olmasını isteyen bir müverrih, kendi milletinden dahi bahsederken hakayık-ı tarihiyyeyi olduğu gibice kaydeylemesi için tamamiyle bitarafâne icâl-i kalem eylemesi lazım gelir. İçinde yanlış menkulat ve tarafgirâne mülahazat bulunması derhal o eseri mevki-i tarihten yuvarlayıp iskat ediveriyor.” (Aliye, 2012, s.29-30)

Eserinde üzerinde durmayı planladığı Timur, Yıldırım Bayezid kavgasının birçok tarihçiler tarafından farklı farklı yorumlanarak ve yeterli kaynak ve aklî muhakemeye dayandırılmadan bir çeşit masal gibi aktarıldığını söyleyen Fatma Aliye, bu çalışmasında yerli ve yabancı birçok kaynak himayesinde hadiseyi tarafsız bir şekilde kaleme alacağını işaretini verir. Bunu büyük ölçüde başarmaya gayret etmiştir; ancak hislerine teslim olduğu vakitler oldukça fazladır.

Ve Bir Zafer, Bir Yenilgi...

Kosova Savaşı ve Ankara Savaşı Osmanlı tarihi içerisinde ilki Balkanlardaki hakimiyetin pekişmesi ve devletin yükselişi ile diğeri ise Anadolu’da birliğin dağılması ve on bir yıl sürecek fetretin başlangıcının sebebi olarak anılır. Tarihçilerin Kosova Savaşı için yaptıkları yorum aynı iken Ankara Savaşı, Timur’la Yıldırım Bayezid arasındaki münakaşalar sebebiyle tarihçiler arasında ihtilafa sebep olmuştur. Fatma Aliye, ilki tarihteki yükselişin; ikincisi adeta çöküşün temsili olan bu iki hadiseyi Osmanlı Devletinin kuruluşundan başlayarak fetret döneminin bitişi olan Çelebi Mehmed’in tahta geçişine kadar değerlendirir.

Ertuğrul Gazi’nin oğlu Osman Bey’in pederinin vefatı üzerine devlet emanetinin başına geçmesi, ardından oğlu Orhan Gazi ve birinci Murat’ın Osmanlı Devletini sağlam temeller üzerinde yükseltmeleri, Fatma Aliye’nin eserinin girişi mahiyetinde görülebilir. Bu üç ismin ortak tarafları zekâları, edebleri, tahammülleri, sabırları, serdarlıkları, dünya malına dönüp bakmayışları, ömürlerini Allah’ın adını yaymaya ve emanet aldıkları halkların huzur ve refahına adayışları, imanları, ciddiyetleri, vakarları, kanaatkârlıkları, sefahatten kaçmaları, devlet malına karşı

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015*

gösterdikleri dikkat devletin yükselişi ve hatta kazanılan zaferler için adeta birer sebep olarak sunulmuştur. Bu üç büyük kumandan ailelerine miras bırakmayışları ile adeta övünülecek haldedirler. Devletin zenginleşmesi, halkın refahı ve ülkenin imarı için ellerinden geleni yapmışlar, evlatlarına çeyiz olmak üzere verilecek şeylerde dahi temkinli olmuşlardır. Çevrelerine ve özel hayatlarına lüks ve israfı yaklaştırmamışlardır. Bu hasletlerdir adeta Kosova’da kendilerinden beş kat büyüklükte bir orduyu dize getirmelerinin sebebi.

Murat Hüdâvendigâr’ın Kosova’da taaruz öncesi ellerini açarak kendi günahları sebebiyle ordusunun helâk olmamasını ve gerekirse kendisinin kurban olmasını Allah’tan dileyişi; ve zafer ardından harp meydanında bir yaralı asker tarafından şehid edilişi bu güzel hikâyenin adeta son sahnesidir. Fatma Aliye, romancı kalemini tarih yazıcılığında geri çekmeyi belki becerememiş belki de bunu becermeyi istememiştir.

Osmanlı Devleti için karanlık süreç, masum bir kardeşin katliyle başlar. Babasının şehadeti haberini alan Yıldırım Bayezid, süratle hükümdarlığını ilân etmiş, henüz harp meydanına dönmemiş cihangir kardeşi Yakup Çelebi’yi acele çağırarak babasının otağında boğdurmuştur. Fatma Aliye’nin ifadesiyle bu vakte kadar Osmanlı Devletinde kardeş katline dair bir örnek yaşanmamış, bundan sonra ise bu fitnenin önüne geçilememiştir:

“Bu vakıa bütün tarih kitaplarında pek mühim bir bâb-ı mübâhase açmış, hatta Yıldırım’ın esbâb-ı mağlûbiyetinden biri ve birincisi belki bu olduğunu kaydedenler de olmuştur.(...) Şehzâde Yıldırım Bayezid, gayet şedit ve hadit olup Yakup Çelebi’nin müteenni ve müdebbir olması cihetiyle bazı tevarih, asâkirin Yakup Çelebi’ye olan muhabbet ve hürmetinden korkarak Sultan Yıldırım Bayezid’in bu faciayı meydana getirmiş olmasını yazarlar.(...)Tarihler bilahare hanedan-ı saltanatta vaki olan masum ve bîgünah birader ve biraderzâde idamı meselesini icat ve o âdeti ilkâ eylemiş olmasıyla da Sultan Bayezid hakkında muahezatta bulunurlar.” (Aliye, 2012, s.81,82,83,84).

Eserin devamında Şecere-i Tarih-i Türk’ten faydalanılarak yazılan “Timur” bahsi açılır. Timur’un doğumundan vefatına kadar yaşadıkları, mizacı, fetihleri, yaptığı zulümler bir hikâye atmosferinde sıralanır. Burada efsanelere ve Timur hakkında yayılmış hikâyelere de yer verilmiştir. Dikkat çekici olan Fatma Aliye’nin Timur hakkında olumlu kanaatleridir. Timur’un şöhretine şöhret katan zulümleri için “o devrin adetindendi” yorumunu yapma ihtiyacı içinde olması mühimdir.

Timur’la ilgili bölümün ardından ayrıntılı bir Yıldırım Bayezid tarihine geçilir. Kosova Savaşı ardından tahta geçen Bayezid’in Prenses Melica ile evlenişi, Ali Paşa’yı veziri yapışı, art arda kazandığı topraklar, ülkeyi ve hazineyi genişletirken prenses Melica ve vezir Ali Paşa’nın teşvikiyle düştüğü sefahat hayatı, israf ve gurur, ileride yaşanacak harbin kaybedilmesi yolunda atılan adımlar olarak bir bir sıralanır. Yazar, zaman zaman Bayezid’e fazla yüklendiğini düşünüyor olmalıdır ki Prenses Melica’nın ve vezir Ali Paşa’nın teşviklerine, sultanı yoldan çıkarışlarına vurgu yapar:

“Bayezid-i Evvel’in hiddeti çabuk geçmese ve esasen kalbi güzel olmasa idi o mizac-ı âteşinin kıvılcımları hânumân-ı millette çok harikler meydana getirir idi. Veziriâzam Ali Paşa’nın igvaat-ı hâinânesi olmasa şehriyar hazretleri o tür istibdadı ele almazdı. Şüphe yok ki Yıldırım Bayezid hazretleri meydan-ı harbin bir arslanı kahramanı idi. Mert idi, bütün hayatı merdane geçti. Vakayi-i tarihiye gösteriyor ki dindar idi. Yanında iyi nasihler bulunsa idi onun güzel kalbinden hasenat için pek çok istifade olunur ve dindarlığı menahi ve istibdadtan vareste kalmasına bais olabilirdi.” (Aliye, 2012, s.110-111).

Görüldüğü gibi yazar, sultanın uygulamalarını iyi nasihatçilerinin olmamasına bağlayarak yukarıda sıraladığı tüm olumsuzlukları az da olsa hafifletmeye çalışmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Ve eser, son bölümde Ankara Savaşı'na odaklanır. Harbin başlamasına yol açan amilleri, Timur ve Bayezid'in mektuplaşmalarını sıralar ve harp düzeneğinden, harp anından, ihanetlerden teferruatıyla söz eder. Fatma Aliye, Bayezid'in esir alınışı ve esirlik hayatı hakkında tarihçilerin yazdığı yanlışları düzeltir. Timur'un bu kahraman esirine esir muamelesi etmediğini; ancak Bayezid'in esaret acısına katlanamayarak hastalanıp vefat ettiğini söyler. Timur, Bayezid'in vefatı ardından kısa süre sonra Anadolu'yu terk edecektir; üstelik Osmanlı Devletini dağıtmış olarak Anadolu'yu başsız bırakarak ve İstanbul'un fethini uzun zaman geciktirerek.

Yıldırım Bayezid'in kardeşi Yakup Çelebi'yi öldürerek başlattığı hanedandaki kardeşlerin birbirine güvensizliği atmosferi, on bir yıl sürecek kardeş mücadelesinin de sebebi olarak yazılır. Anadolu'daki fetret yılları, Çelebi Mehmed'in Osmanlı Devleti'nin başına geçmesiyle nihayet bulmuş ve devlet, yeniden toparlanmaya başlanmıştır.

Fatma Aliye'nin bir ibret hikâyesi olarak sunduğu bu tarihî süreç, yazarın araya sık sık girerek yenilgi sebeplerini yorumlaması ile bir nasihat metnine dönüşür. Burada Ahmet Midhat Efendi'yi hatırlamamak mümkün değildir.

Romancı Kalem, Tarihçiliğe Galebe Çalar...

Yukarıda da ifade edildiği gibi Fatma Aliye'nin romancı kimliği tarihçiliğinin önüne geçmiş, pek iyi bildiği tarihî hakikatleri kendini aradan çıkarmayı düşünmeden uzun bir hikâye bütünlüğünde kaleme almıştır. Bu hikâyede aşk, entrika, başarı, sukût-ı hayâl, zafer, hezîmet, ihtiras, diğergâmlık, elem ve mutluluk bir tarih metnine dahil olmaması gerektiği bollukta mevcuttur. Yazar, mukaddimesinde ideal tarih yazıcılığı için sarf ettiği usul ve metodlara bütünüyle riayet edememiştir. Ancak burada ideale yakın örneklerin o günlerde henüz dilimizde mevcut olmadığını hatırlatmakta fayda var. Fatma Aliye de bir arayışın içerisindeydi.

Eserin mukaddimesinde tarih yazımında rivayetlerden ziyade vesikaya dayalı hakikatlerin kullanılması gerektiğini ve kaynak çeşitliliğinin önemini her fırsatta ifade eden yazar, eseri boyunca şu kaynakların/bazen yazarların adına işaret eder: Ahmet Cevdet Paşa, Tevârih-i Hülefâ; Hayrullah Efendi, Hayrullah Efendi Tarihi; Münecimzâde Ahmed bin Lütfullah, Sahâifü'l-Ahbâr; Ebûlgâzi Bahadır Han, Şecere-i Tarih-i Türk; Mevlânâ Hatîfî, Şehnâme; Melfûzât; İbn-i Haldun, Mukaddime; Charles Steward; Cesare Cantu ve Juannin(?). Bu isimleri kaynak gösterme yolu, arada isimlerini anmak şeklinde iken sık sık "birçok müverrih", "birçok tarihçi", "bazı tarihlerde", "tevârih-i muteberede" şeklinde yuvarlak ifadelerle yorumlara başvurur. Tarihçilerin yaptıkları hataları zaman zaman tenkit eden ve karşılaştırmalı olarak sunan yazar, kendi fikrini de sunarak meseleyi neticelendirir. Olaylar karşısında çoğu zaman duygularını gizleyemez:

"Yıldırım Bayezid, doğruca ak sancak altına seçirdip hemen ilân-ı saltanatı düşünmüş lakin keşke yalnız onu düşünse idi. O felaket o facia az mı idi ki ona daha ilave etmek istemiş. Hüdâvendigâr gibi bütün cihanın hayran ve takdirhan olduğu bir zat-ı âlînin onun gibi daha biraz evvel Osmanlılığın şanına şan katan o mühim ve müşkil harbi ordusunun başına geçip kumandasıyla hüsn-i idare eden ve şecaatiyle kazanan o zât-ı âlînin cesed-i mübareği yanına o harb-i mühimde sağ cenah kadar muhkem olmayan sol cenahta vuruşup çalışan ve takip-i âdâ ile meşgul olan o zamana kadar bir hayli harplerde muzaffer olarak devlet ve milletine hizmetlerde bulunan cümleyi kendisinden hoşnut kılan biraderinin cesedini de ilâve etmeyi derhal düşünmüş idi." (Aliye, 2012, s.81)

Görüldüğü gibi Fatma Aliye, bu elim hadise karşısında Bayezid'in işlediği cürme karşı suskun kalamamıştır. Yazarın belki kadın hassasiyetinin bir neticesi sayabileceğimiz bu tarz yorumlar, eserin ilerleyen sayfalarında Yıldırım Bayezid'in devlet idaresi, Timur'un mektuplarına verdiği cevaplar, sefahate düşen hayatı, gururu, devlette israfı yol açan tavırları, tebasından kopması gibi hususlarda da devam eder. Devletin bekası için savaş meydanlarında cihangirlik

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

yetmemektedir. Tüm bu hususları ibretli bir hikâye nakleder gibi aktaran Fatma Aliye, Timur karşısında Bayezid’i müdafaaya pek girişmez.

Fatma Aliye’nin hislerini gizleyemediği bir başka mevzu ise Osmanlı tarihinde kadınların gündeme geldiği satırlardır. Bahsi geçen ilk kadın Şeyh Edebali’nin kızı, Osman Gazi’nin eşi Mal Hatun’dur. Osman Gazi’nin Mal Hatun’a olan aşkını bir masal tadında aktaran yazar, bu aşkın iki kahramanını da yüceltir:

“*Tevarih-i mutebere, Osman Bey’in sevdasını üç sene ketm ve ihfâ ettiğini bildirir. Mal Hatun’a aşkını itiraf etmek değil, Edebali’den kızını zevceliğe istemek için bile hicap eylemiştir. Osman Bey’in bu meseleye şümülü olan gördüğü rüyayı dahi daima gördüğü Edebali’ye kendisi söylemeyip müridanından Dursun vasıtasıyla Edebali’ye bildirmesi de bunu ifham eyler. Bazı müverrihler Osman Bey’in Edebali’ye misafir olduğu bir gecenin sabahında pencereden Mal Hatun’u tavuklara yem verirken görmüş olduğunu naklederlerse de doğrusu budur ki Osman Bey, gençliğinde Edebali’nin Söğüt nahiyesindeki dergâhına gider ve onunla görüşürdü. Bir gün gezen birtakım kızlar arasında bir duhter-i sahib-i hün ü ân, onun nazarını ve gönünü celbeyledi ki o da Mal Hatun’du. Nihayet hemen herkesçe malum olduğundan dolayı burada tekrarına lüzum görülmeyen rüyasını Şeyh Edebali’ye tabir ettirdiği zaman Edebali ona kızını verdi. Sultan Orhan ile şehzade Alaaddin de o izdivaçtan dünyaya geldi.*” (Aliye, 2012, s.40-41).

Eserde Fatma Aliye’nin dikkat çektiği diğer kadınlar ise şunlardır: Bizans İmparatoru Kantakuzen’in kızı Prenses Teodora, Sırp Prensesi Melica (Maria), Germiyanoğlu Yakup Bey’in kızı Devletşah Hatun, Sultan Murat’ın kızı Nefise Sultan. Mal Hatun ile Osman Bey’in izdivacı devletin menfaatlerine katkı sağlamasına rağmen nihayetinde bir aşkın güzelliğine bağlanmıştır. Adı geçen diğer hanımlar ise ülkelerinin ve milletlerinin menfaatleri için babaları tarafından eşlerine takdim edilen kadınlardır. Hiçbirisi evliliğinde kendi iradesiyle karar verememiş, tamamı da kendileri için takdir edilen kadere teslim olmuşlardır. Yazdığı satırlardan anlaşıldığı üzere bu kadınlar içerisinde Fatma Aliye’nin içini en fazla kanatan Murat Hüdâvendigâr’ın kızı Nefise Sultan’dır.

Germiyanoğlu Yakup Bey’in kızı Devletşah Hatun, babasının Osmanlı Devletine yakınlaşmak arzusunun bir neticesi olarak Sultan Murat’ın oğlu Bayezid’e teklif edilmiştir. Yapılan anlaşma neticesinde kızın Kütahya, Simav, Eğrigöz, Tavşanlı kalelerini Osmanlı’ya çeyiz olarak getirmesi kararlaştırılarak evlilik gerçekleşmiştir. Çelebi Mehmet ve Hundî Hatun’un annesi olacak Devletşah Hatun, yazar tarafından “*Bu hayırlı gelin hayırlı valide dahi olmuştur.*” (Aliye, 2012, s.64) denilerek iltifat görmüştür.

Devletşah Hatun ile Bayezid’in izdivacı ardından ise Murat Hüdâvendigâr, kızı Nefise Sultan’ı Konya’da hükümlan olan Karamanoğlu Ali Bey’e nişanlar. Kızına gelininin getirdiği çeyizlerin benzerini vermeyi düşünmeyen Sultan, milletin malına hürmetini bir kez daha gösterir. Bu evlilik, yönünü Rumeli’ne her çevirişinde Anadolu’da isyana kalkışan ve Osmanlı’yı dara düşüren bir beyi zapt u rapt altında tutmak gayesiyle gerçekleştirildiği için babası için de Nefise Sultan için de büyük bir fedakârlıktır. Henüz Osmanlı’ya damatlığının birinci yılında; Sultan Murat, Rumeli’ne fethetmeye yönelmişken tüm ihtarlar rağmen kayınpederine karşı isyan eden Karamanoğlu Ali Bey, ordusuyla beraber perişan edildiğinde affı için karısı Nefise Sultan’ı kayınpederine göndermekten çekinmemiştir. Fatma Aliye’nin bu hadise karşısında kaleme aldığı satırlar, kalbi acıyan bir kadının kalem mahsulü olduğunu fazlasıyla hissettirir:

“*Hazret-i Murat, Hükümet-i Osmaniyye’nin nefi için ve fütühat-ı mühimmede muvaffak olmak üzere o cihette sükûn ve asayişe lüzum görmekte herkes tarafından Osmanlı hanedanına adavetleri malum olan o aile içine kızını kendisi atmamış mıydı? Herkes gibi hanedan-ı Osmanî efradının dahi bildiği o garaz ve adâveti Nefise Sultan dahi elbet bildiği halde o babasının emrine*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

itaat eylemiş, kendi rahat ve istikbalini hükümetinin nefine karşı feda eylemiş idi. Bir kızın âmâl ve tasavvurati emr-i izdivaçta muhabbet ve ünsiyet bulmak olduğu halde bürudet, kin ve garaz-ı adavetten başka türlüünü ümit eyleyemeyeceği Karaman hanedanına girmeye rızadâde olmakla o babasına karşı itaatini ve hükümet-i Osmaniyye'ye hizmeti uğrundaki fedakârlığını göstermiş idi. Hakan hazretleri bir kere o uğura kızını kurban etmiş idi. Bir düşman kalesinden çıkarılıp da ricâyı af için Nefise Sultan, talihinin kendisini uğratmış olduğu o mevki-i müşkilden müteessir olarak babasını görünce ayaklarına kapanmış gözyaşlarıyla kudûm-ı pederi yıkamakta bulunmuş idi. Hazret-i Murat kendi eliyle başını yaktığı, o fesat ve adavet ocağına attığı, hükümeti uğruna saadet ve istikbalini kurban eylediği mutî ve fedakâr kızının hâlinden müteessir göründü. Ali Bey'i affetti." (Aliye, 2012, s.71-72).

Fatma Aliye, Prenses Teodora ve Prenses Melica'yı vazifeleri gereği yaptıkları izdivaçta daha soğukkanlı değerlendirir. Prenses Teodora, Kantakuzen tarafından Sultan Orhan'a zevce olarak takdim edilmişken Prenses Melica da Yıldırım Bayezid'e Sırp kralı tarafından takdim edilmiştir. Sultan Orhan, bu izdivaçla Bizans üzerindeki emellerini ve İstanbul'un fethine dair planlarını bir kenara bırakmamış, evliliğinin ikinci senesinde Bizans'ın elindeki birçok yeri fethetmiştir. Bu durum karşısında Prenses Teodora'nın iç dünyasından söz edilmez; ancak Yıldırım Bayezid'i sefahate sürükleyen Prenses Melica'dan (Maria) bahsedilirken iki yabancı prenses karşılaştırılacaktır:

"Onun iki şeye ziyade iptilası tarihte tezahür eylemiştir ki o da işrete ve Melica'yadır. Sırp Prensesi Melica, o sahabe-i hüsn ü ân ve âfet-i devran Yıldırım Bayezid gibi kimseye baş eğmemek, kendi sözünü ve fikrini herkesinkinden ziyade beğenip ekseri kimsenin sözünü dinlememek ile iştihar eden o hadit ve ateşin mizaç şehriyari teshir ve istediğini yaptırmak derecesinde kendisine meclup eylemiştir. (...) Ve hükümet-i Osmaniyye'yi o sonraki hâle düşürmek için talim olunup da gönderilmiş ve aldığı talimatı hâinâne icra eylemiş olmasını ispat eden bir şeyi tarih göstermiyor. Melica sair hanedân-ı hükümdârînin debdebesini bildiği ve kendisi de en muazzam ve en zengin bir hükümetin sarayına gelin geldiği zaman arzu-yı debdebede bulunmuş. (...) O zaman hükümdar saraylarının en debdebelilerinden olan Bizans saray-ı imparatorîsinden çıkıp da gelen Prenses Teodora, acaba zevce-i Sultan Orhan'dan hiç ziyet ve dârâta dair bir şey istemiş midir?" (Aliye, 2012, s.104-105).

Görüldüğü gibi Fatma Aliye, hadiseler karşısında kendi düşüncelerini serd etmekten çekinmez. Hatta yazarın heyecanla kaleme aldığı bazı bölümlerde gayrı ihtiyârî feveranlarını da okumak mümkündür. Ankara Savaşı'nın sebeplerinden biri sayabileceğimiz Irak emiri Ahmet Celâyir ile Diyarbakır emiri Karakoyunlu Kara Yusuf'un Timur elinden kaçarak Sultan Bayezid-i Evvel'e iltica etmeleri hadisesini ve Timur'u şikâyetlerini anlatan yazar, bir anda "Gelmez ola idiler." (Aliye, 2012, s.113) deyiverir.

Netice Yerine...

Birçok sahada kalem oynatmış, daha çok romancılığı ile tanınmış Osmanlı'nın mühim hanım yazarlarından Fatma Aliye'nin 1915 senesinde yayımlanan tarih kitabı *Tarih-i Osmaninin Bir Devre-i Mühimmesi Kosova Zaferi Ankara Hezimetini*, yazıldığı ve yayımlandığı yıllar düşünüldüğünde rastgele bir tarih yazma sevdası değildir. Tarih yazma işinin erkekler arasında dahi tam olarak oturmadığı bir ülkede tarihçi Ahmet Cevdet Paşa'nın rahle-i tadrîsinde donanımlanan bu nahif dimağ, Ahmet Midhat Efendi ile şekillenen kalemi ile o gün için bir bakıma erkek işine soyunmuştur.

Osmanlı Devleti'nin mühim bir varoluş evresini oluşturan fetret devrine yol açan Ankara Savaşı ile öncesindeki kuruluş evresini adeta teşrih masasına yatıran Fatma Aliye, bu dönemi boşuna seçmiş değildir. Devlet, yeni bir varoluş mücadelesi içindedir ve bu sorumlu kadın, pek iyi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

bildiği tarih aracılığı ile yükseliş ve çözümlü tarih sayfalarından okuyucuya göstermek istemiştir. Yıldırım Bayezid’in her yanlığı, eserin yazıldığı gün için bir ibret vakasına dönüştürülür. Ve onun öncesindeki sultanların her olumlu tavrı, bundan sonra toparlanmanın bir anahtarı gibi okunabilir.

Yazar, her ne kadar tarihçinin objektifliği ve vesikalara dayanması hususuna işaret etse de yukarıda da örneklendirdiğimiz gibi Ahmet Midhat Efendi’nin müdahil yazar konumundan bütünüyle uzaklaşamaz. Ahmet Midhat’ın olumsuz hadiseler karşısında okuyucuyu sorulara boğarak kendi düşüncesini kabul ettirmesi Fatma Aliye’de de fazlasıyla mevcuttur. Fatma Aliye de Ahmet Midhat gibi hadiselerin arasına girip uzun yorumlar yapmadan duramaz.

Eserde Fatma Aliye’nin Osmanlı Devleti’nin çöküşüne sebep olarak gördüğü hatalar şu şekilde sıralanabilir:

- Hanedanda kardeşler arasında ittifakın bozulması ve ilk kardeş katlinin gerçekleşmesi. (Sultan Bayezid’in kardeşi Şehzade Yakup Çelebi’yi katli)

-Sultanların devlet mülkünü kendi isteğiyle başkalarına hediye etmesi. (Murat Hüdâvendigâr, kızı Nefise Sultan’a çeyiz olarak dahi bir karış toprak vermezken, Sultan Bayezid’in Prenses Melica’yla evliliği ardında Sırp Kralı İstefan’a kale ve toprak hediye etmesi)

- Osmanlı sultanının istibdada başlaması, hukuk gözetmeksizin bir emriyle kişilerin ölüm fermanını vermeye başlaması.

- Osmanlı sultanlarının ipekli ve altın düğmeli kıyafetler giyip sarayda israfa girişmeleri. (Bayezid’in sarayında insanlar kadar hayvanların da kıymetli taşlar ve kumaşlarla süslenmeleri)

-Osmanlı sultanlarının işrete ve eğlenceye kapılarak devletin işlerinden ve halktan kopmaları.

-Osmanlı sultanlarının nefislerinin sevgisini, memleket sevgisinin önüne geçirmeleri. Gurura kapılarak halklarını düşünmeden hareket etmeleri.

- Osmanlı sultanlarının akl-ı selim kimselerle müşavereden kaçınmaları ve etraflarındaki bir avuç dalkavuğa teslim olmaları.

-Osmanlı sultanlarının askerlerini ve halkını dinlemeyerek onların isteklerini umursamamaları.

Tüm bu hususlar eser boyunca kuruluşun üç sultanında olmayan ve Yıldırım Bayezid’te karşılaşılan eksiklikler olarak önümüze çıkar. Adeta hiçbir bela başa boşuna gelmemiştir. Bütün zaferler ve bütün yenilgiler benzer sebeplere dayanır, bu sebeple tarihi dikkatli yazmak ve iyi okumak gerekir.

Fatma Aliye, bu eseri ve 1916’da yayımladığı *Ahmet Cevdet Paşa ve Zamanı* adlı eseri ardından 1936 yılında vefatına kadar yazma faaliyetinden peyderpey uzaklaşır. Bu son tarih çalışmaları, onun kadın yazarlarımız arasında ne mevkide bulunduğunu açıkça gösterse de devir değişmiş, bu parlak yıldız çoktan gözden düşmüştür.

KAYNAKÇA

Ahmed Midhat Efendi, *Fazıl ve Feylesof Kızım Fatma Aliye’ye Mektuplar*, (Haz. F.Samime İnceoğlu, Zeynep Süslü Berктаş), İst.2011, Klasik Yay.,

Ahmet Midhat Efendi, *Fatma Aliye Bir Osmanlı Kadın Yazarının Doğuşu*, (Çev.Bedia Ermat), İst.1994, Sel Yay.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

- AŞA, Emel, *Fatma Aliye Hanım*, İst. Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi, İst.1993.
- CAMBAZ, Firdevs, *Fatma Aliye Hanım'ın Romanlarında Kadın Sorunu*, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Master Tezi, Ank.2005.
- DAYANÇ, Muharrem, “Ahmet Midhat Efendi ve Üss-i İnkılap Üzerine”, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/1 Winter 2012, p.837-847.
- DEMİR, Hilâl, “Fatma Aliye Hanım'ın Çerçevesinden Kadın Haklarının Sınırları”, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/9 Summer 2013,s.1059-1068.
- Fatma Aliye Hanım, *Uğı*, (Haz. Yrd.Doç.Dr.Şahika Karaca, “Fatma Aliye Hanım ve Uğı Üzerine”),İst.2012, Kesit Yay.
- Fatma Aliye, *Cevdet Paşa ve Zamanı*, Kanaat Matbaası, İst.1332
- Fatma Aliye, *Tarih-i Osmaninin Bir Devre-i Mühimmesi Kosova Zaferi Ankara Hezimetini*, (Yayına Haz. Cevdet Kırpık), Kesit Yay., İst.2012.
- KARACA, Şahika, “Fatma Aliye Hanım'ın Türk Kadın Haklarının Düşünsel Temellerine Katkıları”, *Karadeniz Araştırmaları*, Güz 2011, Sayı:31, s.93-110.
- KARACA, Şahika, “Fatma Aliye ve Emine Semiye'nin Kadının Toplumsal Kimliğinin Kazandırılmasında Öncü Fikirleri”, *The Journal of Academic Social Science Studies JASSS*, Volume 6, Issue2, February 2013, , p.1481-1499.
- KIZILTAN, Mübeccel, *Fatma Aliye Hanım Yaşamı, Sanatı, Yapıtları ve Nisvân-ı İslâm*, İst.1993,Mutlu Yay.
- OKAY, Orhan, *Batı Medeniyeti Karşısında Ahmet Midhat Efendi*, MEB Yay., Ank.1989.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

CEYHAN, N., “Tarih-i Osmaninin Bir Devre-i Mühimmesi Kosova Zaferi Ankara Hezimetini” Tek Bir Zafer ve Tek Bir Yenilgiyi mi Anlatır?, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/4 Winter 2015, p. 319-330, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7937>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

